

21. 4. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Definice „člena domácnosti“ - pohled účastníka sporu o ošetřovné

Následující text se zabývá postojem České správy sociálního zabezpečení k právu rozvedeného rodiče na ošetřovné při péči o své nemocné dítě a souvisejícími rozsudky Nejvyššího správního soudu a Krajského soudu v Ostravě. Z obecného pohledu jde o problematiku uznání „žití v domácnosti“ dítěte se svým rodičem, se kterým sice tráví podstatný čas a reálně společně hospodaří v domácnosti, přičemž ale dítě není svěřeno do péče tohoto rodiče. Úřad nejprve postupoval podle své zavedené zvyklosti bez ohledu na přesné znění zákona a vyplacení ošetřovného zamítl.

Po rozvodu byly děti svěřeny do péče matky s tím, že u otce jsou každý druhý týden od středečního odpoledne do nedělního večera. Rozdělení času stráveného u otce a u matky je tak 30 % / 70 %. Otec platí na své děti výživné a navíc v době jejich pobytu u něj hradí všechny jejich běžné denní výdaje a stará se o ně. Děti v době pobytu s otcem žijí běžným rodinným životem. Podle vyjádření advokáta při rozvodu by práva otce vůči dětem pouhým „svěřením do péče“ matce neměla být nijak dotčena. Bohužel brzy se ukázalo, že tak jednoduše to nefunguje a z pohledu úřadů se jeden z rodičů stává rodičem druhé kategorie.

Situace je následující - pracujete a odvádíte zdravotní pojištění. Staráte se o své děti téměř třetinu času. Kromě přímých nákladů vynaložených na péči o děti ještě udržujete jejich celkovou životní úroveň prostřednictvím výživného. Ve chvíli, kdy vám onemocní dítě, zůstanete s ním doma „na paragraf“ a prostřednictvím zaměstnavatele požádáte Okresní správu sociálního zabezpečení (OSSZ) o vyplacení ošetřovného.

Vůbec mě nenapadlo, že by v tom mohl být nějaký problém, dokud účetní neupozornila na to, že na formuláři *Žádost o ošetřovné* je rozpor - zaškrtnl jsem, že „nemám v péči dítě“ a zároveň že „ošetřovaná osoba se mnou žije v domácnosti“. Rozpor jsem v tom neviděl, protože taková je situace - děti jsou svěřeny do péče matky, nicméně fakticky každý sudý týden od středy do neděle žijí v domácnosti s otcem. Po podání *Žádosti* zahájila OSSZ řízení o nároku na ošetřovné a svým prvním dopisem upozornila, že dle ust. § 39 odst. 2 zákona č. [187/2006](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, musí být splněna podmínka, že ošetřovaná osoba žije se zaměstnancem ve společné domácnosti a že dle doloženého rozsudku byl syn svěřen do péče matky. Následně OSSZ rozhodla, že na ošetřovné při nemoci svého dítěte nemám nárok vzhledem k tomu, že bylo svěřeno do péče matky. Svůj výklad OSSZ opírala o § 3 odst. v) *Zákona o nemocenském pojištění*.

„V tomto zákoně se rozumí

v) domácností společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby; v případě svěřením dítěte soudem do společné nebo do střídavé péče obou rodičů se za domácnost považuje domácnost každého z těchto rodičů,“

Podle názoru OSSZ může mít dítě na základě § 3 odst. v) *Zákona o nemocenském pojištění* domácnost u obou rodičů pouze v případě svěřením do společné nebo střídavé péče. Tento názor posléze po odvolání podpořila i Česká správa sociálního zabezpečení. Takový výklad zákona jsem považoval za absurdní a nejvíce mne překvapilo, že jej zřejmě dosud nikdo nerozporoval. Pokud už

podobná diskuse s ČSSZ v jiném případě proběhla, budu moc rád za informaci. V České republice jsou zřejmě tisíce rodičů, kteří nemají své děti soudem svěřeny do péče, ale přitom s nimi tráví nezanedbatelnou dobu ve svých domácnostech, a nikdo z nich nemá nárok starat se o své dítě při nemoci a dostat k tomu zákonem stanovenou dávku z nemocenského pojištění?

Výklad ČSSZ byl následně vyvrácen Krajským soudem v Ostravě v rozsudku č. j. 17 Ad 3/2018 - 28 z 20.2.2019, kde se uvádí, že „V posuzované věci tak ani žalovaná (ČSSZ), vedena svým nesprávným názorem výkladu § 3 písm. v) zákona o nemocenském pojištění nepostupovala a její rozhodnutí je v tomto směru nepřezkoumatelné.“

Krajský soud zde stanovil, že

„14. Žalovaný (ČSSZ) vznik domácnosti vyloučil z důvodu svěřeni syna žalobce do výlučné péče matky, a s odvoláním na civilní judikaturu uzavřel, že fyzická osoba má jen jednu domácnost, neboť jen jedno soužití fyzických osob může být trvalé. Jak však vyplývá i žalovaným citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn 21 Cdo 678/2011 z 10. 10. 2012, **není vyloučeno, aby fyzická osoba měla více domácností**, když Nejvyšší soud uvedl „povaha společné domácnosti jakožto skutečného (faktického) a trvalého spotřebního společenství dvou nebo více fyzických osob zpravidla vylučuje, aby společnou domácnost tvořily fyzické osoby, které spolu nechtějí být členy téhož spotřebního společenství, a aby stejná fyzická osoba byla současně členem dvou nebo více společných domácností“ (podtržení provedl krajský soud). Výjimku z tohoto pravidla zakotvil sám zákonodárce pro případ svěřeni dítěte do společné nebo střídavé péče; v tomto směru je citované rozhodnutí Nejvyššího soudu překonáno, když v něm Nejvyšší soud uzavřel, že „nezletilé dítě je členem společné domácnosti, v níž spolu s jejími dalšími příslušníky na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu anebo jiných rozhodujících skutečností trvale žije a v níž je odkázané svou výživou na jiné členy společné domácnosti, a ani v případě tzv. střídavé výchovy (§ 26 odst. 2 zákona o rodině) nelze důvodně dovozovat, že by vskutku mohlo skutečně (fakticky) a trvale žít ve dvou domácnostech“. Konečně, vývoj společenský vztahů a s tím spojenou možnost změny názoru Nejvyšší soud sám připustil („S odvolacím soudem lze souhlasit v tom, že se vztahy mezi "subjekty civilního práva" proměňují v čase a ve společenských podmínkách“).

15. Podle názoru krajského soudu, úprava § 3 písm. v), věta za středníkem, zákona o nemocenském pojištění nevylučuje možnost vzniku domácnosti nezletilého dítěte i s tím rodičem, kterému není svěřeno do výlučné péče. Rozhodující budou konkrétní okolnosti takového soužití, tedy zda i v tomto případě budou naplněny ukazatele, ze kterých na trvalost soužití s tímto rodičem a ostatními členy domácnosti lze usuzovat. Aby byly naplněny definiční znaky domácnosti, pak soužití bude muset být naprosto pravidelné, nesmí se jednat o občasně návštěvy či pouze společné dovolené, doba takto strávená, nesmí být nepoměrně kratší, než doba, po kterou dítě bude žít v domácnosti s rodičem, jemuž je svěřeno do výlučné péče, v průběhu společnéhožití bude tento rodič zcela hradit potřeby dítěte, o dítě pečovat a dítě bude ve všech aspektech žít v domácnosti tohoto rodiče (i ve vztahu k ostatním členům) tak, jako by bylo členem rodiny. **Výklad přijatý žalovanou přiznává právo na ošetřovné třetí osobě, která sice tvoří domácnost matky a tohoto dítěte podle citované definice, není však s dítětem v rodičovském vztahu, a současně rodiči, který nemá výlučnou péči k dítěti, ačkoliv o něj řádně a pravidelně a ve všech ohledech trvale pečuje, ať již „v rytmu rozsudku opatrovnického soudu“, jak uvedl žalobce, nebo v rytmu dohody s matkou, ošetřování dítěte staršího deseti let kryté nemocenským pojištěním navždy a zcela upírá,** což je výklad, který zákonodárce zakotvením věty za středníkem § 3 písm. v) zákona o nemocenském pojištění nepochybně neměl v úmyslu, neboť jde proti vývoji chápání rodičovské zodpovědnosti v soukromém právu, když nadto takový úmysl - pro veřejné právo - nevyplývá ani z důvodové zprávy k zákonu č. [148/2017](#) Sb., kterým k upřesnění pojmu domácnosti doplněním věty za středníkem došlo; podle důvodové zprávy „jde o legislativně technickou úpravu navazující na bod 11, přičemž navrhované upřesnění pojmu domácnosti se přesunuje z § 39 do § 3, které obsahuje vymezení

některých pojmů pro účely zákona o nemocenském pojištění“. Rodič, kterému nebylo dítě svěřeno do výlučné péče, má i tak jak právo, tak i povinnost o dítě pečovat. Pokud by onemocnělo v době, kdy s ním tzv. realizuje styk, pak by buď musel svou péči přerušit a požadovat ji od matky tohoto dítěte, nebo by bez ohledu na nemocenské pojištění, které hradí, musel péči řešit např. dovolenou.

16. Krajský soud se ztotožňuje s názorem žalobce, že speciální úprava zakotvená v § 3 písm. v), věta za středníkem, zákona o nemocenském pojištění, pouze „usnadňuje“ situaci správnímu orgánu, který v případě společné a střídavé péče se otázkou splnění podmínek vzniku domácnosti u obou rodičů nemusí zabývat, nevyloučila však, aby v případě svěřeni dítěte do péče pouze jednoho z rodičů nedošlo ke vzniku domácnosti dítěte i u rodiče druhého. V případě, kdy je dítě starší deseti let svěřeno do výlučné péče a nárok na ošetrovné uplatní rodič, kterému svěřeno nebylo, se správní orgán bude muset bedlivě zabývat okolnostmi, uvedenými v předchozím odstavci, a uvážít, zda v konkrétním případě jsou podmínky vzniku domácnosti i u tohoto „druhého“ rodiče naplněny, či nikoliv. V posuzované věci tak ani žalovaná, vedena svým nesprávným názorem výkladu § 3 písm. v) zákona o nemocenském pojištění nepostupovala a její rozhodnutí je v tomto směru nepřezkoumatelné.“

Krajský soud se tak plně ztotožnil s argumenty žalobce v tom smyslu, že dítě může mít domácnost u obou rodičů, přestože je svěřeno do péče pouze jednomu z nich. Žalobu jako celek ovšem Krajský soud zamítl z jiného důvodu, který zde nebudu podrobně rozebírat s ohledem na zachování stravitelné délky textu. Ve zkratce šlo o to, že v posuzovaném případě byly nemocné dvě děti, z toho jedno mladší deseti let a proto se na něj vztahuje jiná právní úprava. Následovala kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, který rozsudkem 4 Ads 88/2019 - 27 rozsudek Krajského soudu zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení. Následně Krajský soud vydal rozsudek č. 17 Ad 3/2018 - 47 z 18.9.2019, kterým dal plně za pravdu žalobci a zrušil původní rozhodnutí ČSSZ ohledně přiznání ošetrovného rodiči, který nemá dítě v péči. Po dalším řízení konečně po zhruba dvou letech doručila 12.2.2020 Okresní správa sociálního zabezpečení rozhodnutí, ve kterém uznává nárok na ošetrovné při péči o vlastní dítě, přestože není svěřeno do péče žadatele o ošetrovné.

Dle ustanovení § 39 odst. 2 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, musí být splněna podmínka, že ošetrovaná osoba žije se zaměstnancem v domácnosti. Nárok na výplatu dávky dle ustanovení § 46 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vzniká splněním podmínek stanovených tímto zákonem pro vznik nároku na dávku a na její výplatu a uplatněním nároku na dávku způsobem stanoveným tímto zákonem.

OSSZ Ostrava vzala na vědomí shora uvedené a znovu posoudila nárok pana [redacted] na výplatu ošetrovného za období od 5.4.2019 do 7.4.2019 a došla k závěru, že podmínky nároku byly splněny. Na základě uvedených skutečností Okresní správa sociálního zabezpečení Ostrava proto rozhodla tak, jak ve výroku uvedeno.

obr.1 závěr Rozhodnutí OSSZ o nároku na ošetrovné

Úspěšně tak bylo završeno úsilí o uznání rovnoprávnosti domácností obou rodičů při splnění výše v rozsudku uvedených podmínek. **Rozhodnutí Krajského soudu je možné zkráceně interpretovat tak, že pro úřad je vždy nutné posuzovat skutečnou situaci a nezjednodušovat si rozhodování pouhým odkazem na formální „svěření dítěte do péče“.**

Zajímavé je také srovnání zde řešené definice „domácnosti“ v zákoně č. [187/2006](#) Sb. o nemocenském pojištění § 3 v) vs. „společně hospodařící domácnosti pro účely daní z příjmů“ v zákoně č. [586/1992](#) Sb. o daních z příjmů §21e (4).

"domácností se rozumí **společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby**; v případě svěřeni dítěte soudem do společné nebo do střídavé péče obou

rodičů se za domácnost považuje domácnost každého z těchto rodičů"

„Společně hospodařící domácností se pro účely daní z příjmů rozumí **společenství fyzických osob, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.**“

Definice jsou v podstatě stejné, a pokud by byl stejný i jejich výklad, mělo by to vliv například na uplatňování daňových zvýhodnění pro poplatníky daně z příjmů fyzických osob. Dnes se v této souvislosti často uvádí, že v případě péče jednoho rodiče má jen tento rodič nárok uplatnit daňové zvýhodnění bez ohledu na to, kolik času tráví fakticky dítě s druhým rodičem. Tento názor ale zřejmě není podložen žádným soudním výkladem ustanovení příslušného zákona.

Na závěr chci poděkovat advokátovi Mgr. Ladislavu Bártovi za příjemnou a úspěšnou spolupráci a za způsob, jakým naslouchá názoru svého klienta. Ne všichni advokáti mají ten dar...

David Říha

email: osetrovne@seznam.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)